

I. N. 7 C. 22

DISSERTATIO GRADUALIS

DE

**RATIONE LEGIS
PARADISIACÆ,**

QUAM

Suffrag. Ampl. Facult. Philos. in Illustri Athenæo Aboënsi,

SUB PRÆSIDIO

**LAURENTII O.
LEFREN,**

L. L. O. O. & Græc. PROFESS. Reg. & Ord.

Publico Examini subicit

PETRUS ELMGREN,

Smolandus.

IN AUDITORIO MINORI Die XXIII. Junii
Anni MDCCLXXV.

H. A. M. S.

ABOÆ Typis JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL

Välådla FRUN,

FRU ANNA ELISABETH
B A E R,

Född

CARLBOHM,

Min GUNSTIGA GYNNARINNA.

Så föga samant det är at åtnjuta välgjeringar, så glad är den skyldighet, at få vid tilfälle utmärka sin årkjånsla. De förra har jag af Min *Gunstiga Fru* nogsam årtarit ifrån den stund, jag blifvit Dess kära Barns Handledare. Mitt hjerta har nu tilfälle at nämna et ord om en beständig, fast hittils tyft tacksamhet, då jag sätter *Gunstiga Fruns* vördada Namn framför detta arbete. Himmelen unne Eder, *Gunstiga Fru*, som åfven detta med vanlig godhet tackes uptaga, hådanefter en emot min önskan svarande lefnad, då jag är såker, at lifstiden blifver longvarig och intet ögnablick deraf med missnöje försvinner. Framhårdar med beständig vörndnad

Välådla FRUNS,

Min GUNSTIGA GYNNARINNAS

Ödmjukaste tjenare,
PEHR ELMGREN.

HANDELSMANNEN i Åbo,

Ådel och Högaktad,

HERR JACOB BREMER,

Min GUNSTIGE GYNNARE.

Tillåt, *Gunstige Herre*, allmänt visa, såsom et tack-
samhets prof, den vördnadsfulla låga, som för E-
der uti mitt innersta brinner, och underhålles af Edra
förtjenster och i synnerhet Edra många välgjeringar mot
mig. Ålskåden med et blidt öga och uptagen med van-
lig ynnest dessa blad, såsom et tacksam offer af et öd-
mjukt hjerta. Eder gunst för mig fordrar väl et större
prof, än mina villkor utstaka för mig, men Eder vanli-
ga godhet lyser äfven deruti, at viljan uptages för vårket.
Blifve Min *Gunstige Herres* lefnad både glad och långva-
rig, då har jag vunnit min önskan, uti hvilken med be-
ständig vördnad framhårdar

Ådel och Högaktad

HERR HANDELSMANNENS,

Min GUNSTIGE GYNNARES,

Ödmjukaste tjänare

PEHR ELMGREN.

§. I.

Lex Paradisiaca, cujus de ratione hac qualicunque
Dissertatione nobis agere proposuimus, Genes.
Cap. II. commat. 16 & 17 his verbis describitur:
מכל עץ הגן אכל תאכל: ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל.
Sensus horum
verborum huc redit: *Ex quavis arbore ipsius borti inte-*
grum tibi est comedere; sed ex arbore ipsius scientiæ boni
& mali nequaquam comedes: Nam quocunque die ex ea com-
ederis, tibi moriendum est. Quum hæc translatio paulo
aliter adornata sit, quam a plerisque interpretibus ador-
nari solet, diversitatis paucis reddenda est ratio. Quod
igitur primum ad pronomen *Ipsius* adinet, quod nomi-
nibus *borti* & *scientiæ* præposuimus, eo exprimere vo-
luimus vim ה demonstrativi, quod his nominibus præ-
fixum adparet. Hoc enim eo minus negligere debui-
mus, quod non sine emphasi priori saltem nomini, præ-
positum est. Nam cum DEUS hortum Edenicum digi-
to quasi demonstrat, Adamum docere vult, solum hunc
tractum de industria ita esse adornatum, ut, unica arbo-
re excepta, omnes reliquæ salubres essent, secus vero a-
liis accidisse locis, quippe quæ passim plantis venenatis
abundarent. Nec alia est ratio, cur solam illam arbo-
rem, cui nomen scientiæ boni & mali, forte ab effectu,
hæsit, tam distincte adgnosci voluerit, quam ut sibi ab
illa eo melius cavere posset. Interea non ex solo hoc
articulo, sed ex toto loci contextu hanc emphasin ex-
sculpimus. Quam vero alii emphasin exinde derivare
solent, quod verbis finitis תאכל & תמות addita sunt
infinita מות & אכל, eam nos nullam putamus. Præter-
quam

quam enim quod hæc reduplicatio non obtinet ad particulam negativam *אין* ubi sine dubio maxima adest emphasis, cuilibet observare licet, hunc loquendi modum sæpissime locum habere, ubi de emphasi cogitare non licet. Quam igitur significantiam his formulis hoc in oraculo nos expressimus, eam non tam ex verbis duplicatis, quam ex materia substrata deduximus. Neque enim debilius rem hoc loco exprimere debuissimus, si nuda deprehendissemus futura. Quod igitur posteriorem loquendi rationem *מדת המות* gerundio reddidimus, id fecimus ideo, quod hic modus *necessitatem* signare solet. Nostro enim iudicio non tam constitutioni legali, quam consecutioni naturali tribuendum, quod esus ex fructu arboris vetitæ Protoplastis lethalis fuit.

§. II.

Utrum hæc verba ad Litteram, an vero allegorice sint intelligenda, paucis disquirat.

His præmissis, ad *rationem* ipsius *Legis* eruendam & exponendam statim accederemus, nisi essent, qui verba allata tam *Grammaticæ*, quam *allegorice* intelligenda sciscerent. Huc primum spectat sententia ORIGENIS & PHILONIS, qui non esum ex fructu certæ alicujus arboris, sed omne genus voluptatum his verbis prohibitum docuerunt. Nec desunt, qui hanc Legem adhuc specialius intelligunt de actibus ad genus propagandum spectantibus. Quo in numero est H. C. AGRIPPA, qui arborem Scientiæ boni & mali tam obscœne interpretatur, ut verba ejus adducere pudeat. Huc quodammodo spectat etiam ANONYMUS quidam *Germanus*, qui anno 1772 Francofurti ad Mœnum librum edidit, quem inscripsit: Eden, daß ist Be-

trachtungen über das Paradies, und die darinnen Vorgefallenen Begebenheiten: Nebst einer Vorrede von D. Carl Friedrich Bahrdt, Professor zu Gießen. Quamvis enim is, verba legis Paradisiacæ *litteraliter* exponat, ipsum tamen lapsum *Mythologice* interpretatur per serpentem seductorem neque bestiam brutam, neque Spiritum malignum, sed ipsum *sanguinem humanum*. Hic ipse *ruber ille draco* est, qui totum seducit mundum Apoc. XII: 3. Plura hujus generis adferre non patitur brevitatis, cui studere cogimur. Statim igitur quæ nostra sit sententia, aperiemus. Interpretationem igitur loci allegoricam, Mythologicam & hieroglyphicam suis auctoribus relinquendam judicamus, verum & proprium comesum de vero, & proprio fructu arboreo hic prohiberi existimantes. Quod ne gratis adsumsisse videamur, sequentes prohibebunt rationes. Primum quidem observamus, hanc legem occurrere in scripto, quod, quantum quantum est, veras res gestas narrat. Deinde quod ad hanc partem historiæ Mosaicæ adinet, plena est indiciis, quæ veram narrationem historicam arguunt. Huc pertinent singulæ Paradisi circumstantiæ, quas tam sollicitè describit MOSES, ut ad litteram omnino intelligi velle videatur. Quorsum enim spectasset cura, qua ipsam plagam, versus quam situs erat hortus, qua varios fluminum alveos, quibus irrigabatur, describit, si nihil nisi puram putam sibi propositam habuisset mythologiam referre? Et si vel maxime huic fini inservisset hujusmodi descriptio generalius concepta, quorsum tamen spectasset institutum, quo ipsis fluminum alveis nomina tunc cognita imponit, & adjacentes ipsis regiones Geographice delineat? Nonne hic veræ historiæ vera adparent vestigia? Præterea has descriptiones eo rectius historice intelligimus, quod quilibet Lector, qui historiam Mosaicam cum judicio legit, hanc ab eo institutionem exspectat, mancā & hiucā existimans

mans narrationem, nisi de re tanti momenti, quanti est prima hominum habitatio, sufficientem tradat descriptionem. Quis enim, cum historiam producti generis humani legit, scire non avert, quisnam primus ipsius status fuerit, & quomodo primitus vitæ necessaria habere potuerit? Nonne cuique prudenti lectori statim incidunt hujusmodi quæstiones: Utrum bini, an multi primum creati sunt homines? Ubinam DEUS eos initio habitare jussit? Utrum in frigido Septentrione, an in calido meridie, an vero in zona temperata? Quibus subsidiis sine artibus, quæ temporis sunt filia, & longa demum experientia adquirantur, vitam tolerare potuerunt? Nonne igitur veram historiam credi debet narrare, qui his & similibus satisfacit quæstionibus? Hoc vero facit Moses, qui inter alia scitu digna distincte docet, quo pacto DEUS O. M. cautum voluerit, ne primi homines, antequam genus multiplicare potuissent, ignota plantarum natura, esu rerum venenatarum perirent. Hic scopo nostro optime inserviunt verba perillustri JOH. DAV. MICHAELIS in recensione libri nuper citati: Nennet nun Moses eine der fruchtbarsten Gegenden in der Welt, die man beständig als ein Paradies beschrieben hat, und der Geographe noch so beschreibt, und so viel abwechselungen hat, daß der neue Fremdling auf Erden im heißen Sommer genug Kühle in den Armenischen Gebürgen, wo Euphrat und Tigris entspringen, im kalten Winter genug Mittelmäßigkeit in etwas Südlichen Gegenden, und in andern Jahreszeiten in den sehr reichen und wirklich Paradiesischen Gegenden am Sihon, Vergnügen und überfluß finden konnte, wenn er nur nicht, wie wir, an einer stelle blieb, sondern romantisch die neue Welt durchstreifte; und in der er doch keinen schädlichen Baum fand, den einzigen ausgenommen, den ihm Gott verbietet, weil Gott das Land gleich bey der Schöpfung, und ersten ausbeileung der Saamen für den Menschen zubereitet, oder, wie Mose sagt, einen Garten gepflanzt hatte: so sehe ich
nicht,

nicht, warum man diese Antworten auf Fragen, die ein Philosoph an einen von Gott selbst gesandten Geschichtschreiber, thun würde, nicht eigentlich verstehen wollte. Vide J. D. MICHAELIS Orientalische und Egeetische Bibliothek III. Theil p. 146 & confer Eiusdem Anmerkung zur Deutschen Bibelübersetzung. Tandem vero & hoc veritatem historicam legis Paradisiacæ confirmat, quod Sacrae Litteræ nusquam locorum occasionem præbent de interpretatione allegorica aut hieroglyphica cogitandi. Quid? quod Paulus sensum historicum haud obscure adstruat Rom. V: 12 - 19.

S. III.

Utrum Lex Paradisiaca veri mandati, an moniti duntaxat paterni rationem habuerit, disputat.

Atque ita quantum quidem ratio instituti permittit, Legem Paradisiacam non *allegorice*, sed *historice* intelligendam esse, docuimus. Nunc alia sequitur quaestio, utrum nimirum eadem veri mandati, an nudi duntaxat moniti rationem habuerit? Utraque sententia suos habet patronos. Sunt qui nihil hic, nisi rigidum & severum vident Legislatorem, sunt etiam qui nihil nisi lenem ac mitem agnoscunt patrem, qui fidelem duntaxat monitorem egerit. Nos priusquam, quid nobis verius videatur, exponamus, ipsum fundum, unde hæc tam diversæ sententiæ prognatæ sint, paucis excutiendum ducimus. Nisi enim valde fallimur, tota hæc diversitas ex diversa profluxit sententia, quam utraque pars dissentientium de viribus intellectus Adami integri foveat. Qui Deum hic omnia pro imperio egisse scilicet, ii ex novello mundi colono summum sibi Philosophum fingunt, qui omnia naturæ arcana sibi intime perspecta habuerit, quique proinde severo edicto coerceri debuerit, ne ad e-

xem-

xemplum Luciferi seditionem moliretur, gloriam Divinam oblcurare conando. Qui contrariam tuentur sententiam, legemque de non comedendo ex arbore Scientiæ boni & mali in purum putum convertunt monitum paternum, ii contra scientiam hominis primævam justo arctioribus circumscribunt limitibus, quippe quos vix ultra infantilem quandam ignorantiam extendunt. Nos neutris adsentiri possumus. Qui ex Adamo acutissimum faciunt Philosophum, ii partim vulgarem sequuntur errorem, quo plerique falso sibi persuadent, feliciores esse homines, qui multa & varia sciunt arcana, quam qui earum duntaxat rerum, quæ utiles sunt, clara & certa gaudent cognitione, partim vulgato nituntur præjudicio, Adamum nec animalibus idonea nomina imponere, nec novam suam sociam agnoscere potuisse, nisi intimas rerum essentias cognovisset, cum tamen hi actus nihil aliud neque supponant, neque involvant, quam usum sensuum externorum, cum nativa quadam judicandi dexteritate conjunctum. Deinde eo minus necesse est, ut arcanam quandam scientiam ad legitimum conceptum primævæ imaginis divinæ referamus, quo certius constat, hoc genus Scientiæ hodie beneficio regenerationis & renovationis non restaurari. Præterea ipse Christus, quem nemo homo scientia Adamo inferiorem dixerit, quædam ignoravit. Quid? quod ipse Patrem suum cælestem ideo singulari modo celebrat, quod ministerium magnalia patrandi non acutissimis Philosophis, sed hominibus valde simplicibus demandaverat. Matth. XI. Tandem vero ipsa etiam historia lapsus extra controversiam ponit sententiam, quam hactenus adstruximus. Nam ex ipsa illa ignorantia arcanorum naturæ, quam malignus Spiritus in Adamo adhuc integro invenit, ipse pro ea, qua erat calliditate, seducendi ansum arripuit. Longe tamen ab-

B

fit,

sit, ut Adamum nobis stupidum & nulla plane scientia instructum fingamus. Quidquid enim ad vitam Deo gratam sibi que beatam pertinebat, id clara & certa comprehenderat cognitione, quam partim beneficio creationis, partim beneficio revelationis adquisiverat. Deum certe sciebat esse ens optimum maximum, ex cuius benignitate omnia sibi optima certo certius pollicebatur, ipsi intimo amoris vinculo innexus. Quare etiam Diabolus, qui ipsum seducere decreverat, nihil se profecturum intelligebat, nisi prius scientiam hanc axiomatice, pessimo usus artificio, pervertere posset. Quod igitur Deus Adamo revelaverat, male ipsi cessurum, si ex fructu arboris Scientiæ boni & mali comederet, id adfectum quidem paternum in Deo arguit, sed talem tamen, qui non excludebat inevitabilem Dei superioritatem, vi cuius certo respectu vim legis habent omnia, quæ ipse monet. Neque enim ad conceptum legislatoris pertinet adfectus paterno adversus, sed potius ut quisque optimus est legislator, ita leges ejus omnes animum paternum constantissime spirant. Atque hæc de hac quidem quæstione monuisse sufficiat.

S. IV.

Quam rationem Legis Paradisiacæ commentus sit diabolus, quam brevissime exponit.

Quamvis autem hanc legem ex optimo consilio profectam esse, adeo clara & certa sit veritas, ut locum inter evidentissima scientiæ humanæ axiomata citra controversiam tueatur, longe tamen aliud protoplastis persuasit Diabolus, qui putidissimo utens mendacio veram Dei ideam ex animis eorum delevit, in ejusque locum,
horri-

horribile dictu! suam ipsius umbram substituit, quæ ad eo deinceps in animo humano inveteravit, ut non nisi sanguine ipsius filii Dei unigeniti dilui possit. Ex quo enim callidus hic spiritus se æternis tenebrarum vinculis constrictum videbat ob rebellionem, quam adversus Deum ipsum moverat, tanta invidia in eum flagrare coepit, ut quidquid ei charissimum esset, id pessimo quodam consilio destruere conaretur. Cumque forte animadverteret, quanta gratia Deus complecteretur hominem, quem se naturæ dotibus longe inferiorem esse sentiebat, hunc ab ipso abalienare sibi adjungere statuit. Ex ipsa igitur lege, quæ in salutem hominis data erat, ansam seducendi arripuit. Inscio igitur Adamo, quum forte aberat, Evam adit, quam, vel quod sola esset, vel quod marito imperitior videretur, se facilius decepturum sperabat. Huic callide insinuat, quam Deo indignum esset, eis esum de fructibus tot præstantissimarum arborum interdicere. Cumque ea regessisset, de omnibus ceteris arboribus sibi integrum esse comedere, excepta unica, quam Deus ipsis lethalem fore, si ex ea comederent, diserte docuerat. Hoc audito, apertum adgreditur mendacium, quod nescio qua tum gestuum tum verborum gratia condire satagit. Deum, inquit, nondum cognoscitis. Aliud is ore profert, aliud mente condit. Quam is vobis lethalem dixit arborem, ea ejus est indolis, ut quicumque exinde comederit, is arcanam adquirat Scientiam, qua incredibilem ejus cognitionem æquare possit. Hoc vel meo ipsius experimento constat. Qui enim prius bruta eram bestia, nunc esu hujus fructus non modo loquendi, sed etiam rationandi facultatem adeptus sum. Quod res est dicam: Deus est Dominus, qui summa quidem scientia ac potentia gaudet, sed adeo tamen invidus & superbus est, ut neque alienam fortunam æquo animo intueri, neque

ullum alium sibi æqualem ferre possit. Utrum vera prædicem, statim experiri poteris. En fructum! Impune te comesturam sancte confirmo.